

ADALÉKOK A MISKOLCI AGGLOMERÁCIÓ GAZDASÁGÁNAK FUNKCIONÁLIS, ÁGAZATI ÉS TERÜLETI ÁTALAKULÁSÁHOZ

KRISTÓF ANDREA

THE FUNCTIONAL, SECTORAL AND REGIONAL TRANSFORMATION OF THE ECONOMY OF THE MISKOLC METROPOLITAN AREA REVISITED

Out of the economic development and shifts in the Miskolc agglomeration the present study introduces some characteristics of the functional, sectoral and regional differentiation of economic transformation. The functional, sectoral and geographical distribution of business corporations in the 35 settlements of the Miskolc agglomeration in 2016 may help to interpret and assess economic processes adapted to local characteristics in the past 25 years. During the research, only those operating businesses were taken into account that had net sales of 20 million HUF or more in 2015. As a result of empirical studies of 640 operating companies in 35 municipalities, the regional inequalities and sectoral concentration of the economy can be revealed. The intensity of the spatial structure of the economy is uneven within the Miskolc agglomeration and spatial specialization can also be observed in the economic hinterland of Miskolc. The economic development induced significant changes in the spatial structure of three small towns (Felsőzsolca, Nyékládháza, Alsózsolca). Services (e.g. personal, distributive, services for businesses) as well as commerce, logistics and leisure functions concentrated in these towns strengthened their positions in the spatial structure. Besides, the technological and industrial parks of these small towns play an increasing role. However, the small towns of the agglomeration cannot or hardly be regarded as economic competitors of Miskolc, i.e. the region has not become polycentric, and the inhabitants of these small towns are not totally independent of Miskolc. In the case of Sajóbáony (due to its special situation) and Szikszó (despite its economic recovery) the functional, sectoral and regional transformation is not clear yet. Out of the villages, only four (Kistokaj, Mályi, Szirmabesenyő, Hernádnémeti) could significantly improve their economic position, keeping pace with the dynamically transforming three small towns of the agglomeration. Towards the outer edge of the agglomeration the dynamism and the effect of economic space structure-formation of businesses is less and less detectable. Here, settlement differentiation is also influenced by transport accessibility, the innovation capabilities of local communities and other geographical factors.

BEVEZETÉS

A magyarországi agglomerációk kialakulásában és formálódásában mind a politikai, mind a társadalmi-gazdasági folyamatok évtizedek óta markánsan megjelentek és napjainkban is hatást gyakorolnak (TÍMÁR 1999, DÖVÉNYI – KOVÁCS 1999, KOVÁCS 2005, KEIL – YOUNG 2011). A szuburbanizációs folyamat egyes

szegmensei közül korábbi tanulmányaimban a társadalmi folyamatok egy-egy elemét mutattam be. Az egyes települések helyi társadalmi struktúráinak átalakulása együtt járt a társadalom és a gazdaság térbeliségének megváltozásával, a miskolci agglomerációban érzékelt egyenlőtlenségek növekedésével (KRISTÓF 2014, 2015, 2016). A társadalmi-gazdasági egyenlőtlenséget fokozta a szuburbanizáció, amelynek épített környezetet és a helyi társadalmat átformáló hatása mindössze tíz Miskolchoz szorosabban kapcsolódó településre terjedt ki (KRISTÓF 2015), kiemelten kedvező helyzetbe hozva e folyamat által érintett kisvárosokat és községeket. A társadalmi szuburbanizáció által leginkább átalakuló 10 település (Arnót, Onga, Kistokaj, Mályi, Felsőzsolca, Szirmabesenyő, Nyékládháza, Bükkaranyos, Bükkszentkereszt és Kisgyőr) háztartásainak – a reprezentativitás kritériumainak is megfelelően – egy részét (975 db) 2016 tavaszán kérdőívek segítségével felmértem. A kérdőívek feldolgozása folyamatos, ezzel szoros összefüggésben azonban a miskolci agglomeráció gazdasági átalakulását és ennek legfontosabb ágazati és térszerkezeti következményeit is vizsgáltam az Opten Cégködtár működő vállalkozásokra vonatkozó adatainak segítségével. Egy térség gazdaságáról az ott tevékenykedő vállalkozások száma és összetétele fontos tájékoztatást nyújt, mind a gazdaság szerkezetéről, mind annak térstruktúrájáról.

Minden tanulmány esetén lényeges a vizsgált terület lehatárolása, amely esetünkben megegyezik a miskolci agglomeráció településeivel. A miskolci agglomeráció legújabb (2014-től) lehatárolásnak alapját a nagyvárosi térség központjába irányuló munkacélú ingázás adta (36 település). Az adatbázisom a miskolci agglomeráció 35 településén jelen lévő működő vállalkozásokra terjed ki, s értelemszerűen Miskolc, mint az agglomeráció központi települése, kimaradt a vizsgálatokból. Az Opten Cégködtár tartalmazza a miskolci agglomeráció településein 2016-ban működő valamennyi vállalkozás alapadatait (pl. székhely, nettó árbevétel, főtevékenység stb.). Az empirikus adatbázis összeállításakor az inaktív cégeket kiszűrtem, illetve a legfrissebb (2015) megadott nettó árbevétel adatokkal dolgoztam. Az adatbázisba a legalább 20 millió Ft évi nettó árbevétellel rendelkező működő cégek kerültek be. Csak azokat a működő vállalkozásokat vettem figyelembe (640 db), amelyek székhelye is az agglomeráció harmincöt vizsgált településén volt. Az ország többi településén székelő, de a vizsgált 35 település valamelyikén tevékenykedő működő vállalkozásokat kizártam (természetesen a miskolci székhelyűeket is), mert ezek még áttételesen sem jelzik – véleményem szerint – a gazdaság olyan jellegű átstrukturálódását, amely szuburbán elemeket is tartalmaz. Természetesen ez az önkényesen kialakított adatbázis sem öleli fel teljes körűen a gazdasági szuburbanizációban részt vevő vállalkozások teljes körét, különösen azért, mert nem tudjuk, hogy a vállalkozók és vállalkozásaik Miskolcra települtek-e ki.

Mindenképpen ki akartam zárni a „kényszer szülte” mikro- és kisvállalkozásokat, amelyeknél egyrészt a legnagyobb a fluktuáció, másrészt e

vállalkozások árbevétele, térszerkezet alakító hatása és települések közötti specializálódása is csekély. A 20 millió forintos nettó éves árbevétel határ nem véletlen, a működő vállalkozások vezetőivel folytatott mélyinterjúk alapján kiderült, hogy e bevételi értékhatár esetén – önmagukon kívül – már legalább egy munkavállalót tudnak alkalmazni. A kisvállalkozások kiestek ugyan, de egy életképes középállalkozástól elvárható hogy legalább egy alkalmazottal dolgozzon és 20 millió forint nettó árbevételt érjen el évente. Az ilyen cégeknek azt gondolom, hogy ténylegesen „köze lehet” a miskolci agglomeráció gazdaságának funkcionális, ágazati és területi átalakulásához. Az egyes ágazatcsoportokba történő besorolásnál kizárólag a cégek főtevékenységét vettem figyelembe, a telephelyek pontos beazonosítását települési szinten végeztem, s a bizonytalan eseteket terepbejárással igyekeztem tisztázni.

A gazdaság szereplői közül kiemelt figyelmet fordítottam a működő gazdasági szervezetek ágazati és települési megoszlására, illetve az ipari parkokra, amelyek segíthetik az elmúlt negyedszázad gazdasági folyamatainak helyi sajátosságokhoz igazodó értelmezését és értékelését (*KOVÁCS - SZABÓ 2013, 2014*). Az elvégzett empirikus vizsgálatok segítségével a miskolci agglomerációban zajló gazdasági folyamatokról nemcsak általános megállapítások fogalmazhatók meg, hanem rávilágíthatók az egyes települések differenciálódó átalakulására, illetve a kapcsolódó gazdasági mechanizmusokra is. Mindez csak úgy valósítható meg, ha vázlatosan bemutatom – mint kiindulási és összehasonlítási állapotot – a miskolci agglomeráció gazdasági térstruktúráját a rendszerváltozás idején.

1. A MISKOLC ÉS AZ AGGLOMERÁCIÓ GAZDASÁGI TÉRSTRUKTÚRÁJA AZ 1990-ES ÉVEKBEN

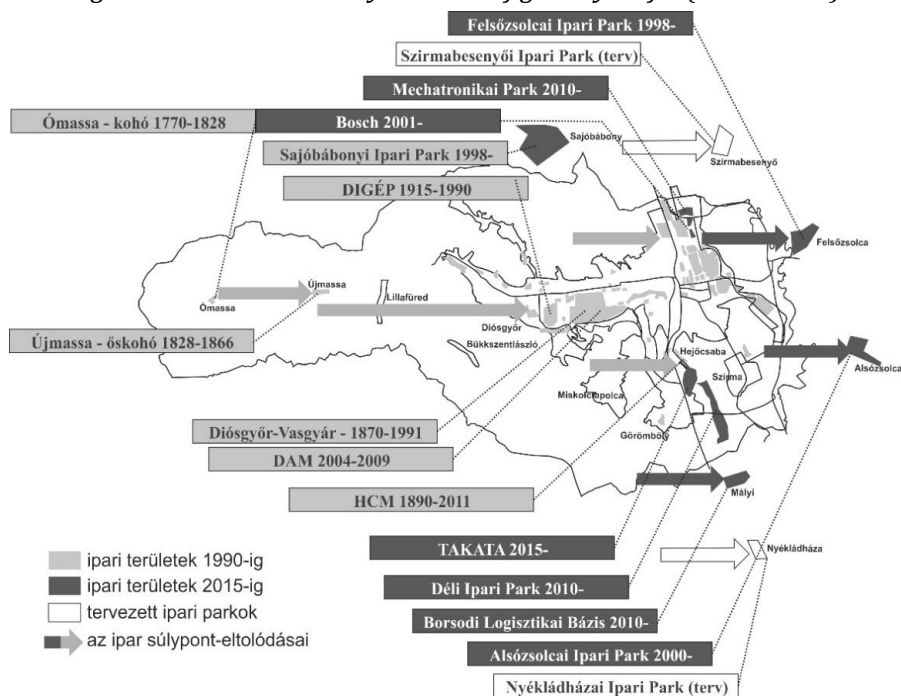
A XX. század végének térformáló geopolitikai és társadalmi eseményei hazánkban is a szocializmusból öröklött gazdasági térstruktúra részleges vagy teljes átalakulása és az új termelési igényekhez történő harmonikus illeszkedés irányába hat, még akkor is, ha ebben a folyamatban, az 1990-es években ideiglenesen zavarok keletkeztek (*KOÓS 2004, ENYEDI 2012, SZIRMAI 2011*). Közismert, hogy a hosszú évekig államilag mesterségesen életben tartott termelőkapacitások, a torz gazdasági szerkezet, a fejletlen és korszerűtlen infrastrukturális háttér, a sikertelen privatizációk, a több ezer munkanélküli és a nagymértékű elvándorlás jellemezte a Borsodi Iparvidéket (*SÜLI -ZAKAR 1996, 1997*). Kormányzati és ágazati döntések sora rendezte át a régió térszerkezetét, sajátos pályára kényszerítve gazdaságát.

Hagyományosan ide települtek a megye meghatározó ipari üzemei, melyek válságának következményeként drasztikusan csökkent a régió eltartó képessége (*SÜLI-ZAKAR 1988*). Az állami nagyipar felbomlását követően itt szűnt meg a legtöbb munkahely és a szerkezetváltás még a mai napig sem fejeződött be

(SÜLI ZAKAR 2012). A rendszerváltozás időszakában (1989-1993) Miskolc és az agglomeráció nehézipari vállalataira négy tényező hatott különösen kedvezőtlenül, az infláció, az elavult erőforrások, a vállalati menedzsment és az állami támogatások megszűnése. Az ágazati válság a térségben gyorsan tovagyűrűző hatást fejtett ki, mert az iparvidék központjai a perifériáik fő foglalkoztató, kereskedelmi, szolgáltató, oktatási, közigazgatási centrumai is voltak (SÜLI-ZAKAR 1988, 1996). Miskolc iparvállalatainak válsága a tradicionális ipari területeket devalválta, az 1990-es évek megoldásai azonban még e „rozsdadóvezetek” életben tartására koncentráltak és ekkor még nem következett be újabb súlyponteltolódás (1. ábra).

1. ábra: Miskolc iparának területi elhelyezkedése és súlyponteltolódásai (1770-2015)

Figure 1. Miskolc industry's center of gravity shifts (1770-2015)



Forrás: saját szerkesztés

A rendszerváltozás előtt Miskolc gazdaságának súlypontjait azok az országos és regionális jelentőségű nagyvállalatok jelentették, amelyek több ezer, olykor tízezer főt meghaladó foglalkoztatottal végezték a gazdasági-termelési tevékenységet (SÜLI-ZAKAR 1988). Miskolc és a régió két meghatározó nehézipari vállalatánál (LKM, majd DIMAG Rt., majd DAM Rt.; December 4. Drótművek, majd D&D Rt.) a sikertelen privatizáció által is gerjesztett gazdasági recesszió válságba

fordult, amely ágazati, majd regionális kiterjedésűvé vált (SÜLI-ZAKAR 1996). A drasztikus mennyiségi visszaesés (Diósgyőrben a termelés 2000-re /190 ezer tonna/ az 1985-ös szint /1 millió 70 ezer tonna/ egyötödére csökkent) mellett az alkalmazott vas- és acélgyártó technológiák korszerűtlen szerkezete volt jellemző.

Az 1980-as évekre a szocialista korszak beruházásainak eredményeként kialakult egy ipari jellegű belső települési gyűrű Miskolc körül, amely főleg specializált iparágaknak (pl. építőipar-, vegyipari alapanyag-, mérőműszer-, műanyagtermékek gyártása stb.) adott otthont. Emellett néhány településen bányüzemek, gép- és csavargyarak is működtek. Az agglomeráció északi-északkeleti részén koncentrált a nehézipari és bányászati kapacitás, illetve a vegyipar (pl. Felsőzsolca, Sajószentpéter, Sajóbáony stb.), a déli peremén az építőipari telephelyek sorakoztak (pl. Nyékládháza, Mályi, Hejőcsaba stb.). Az ipari jellegű települések zónája délnyugattól észak-északnyugatig összefüggően vette körül Miskolcot, azonban a délkeleti agglomerációban kitolódott (Bócs, Hernádnémeti) és hiányos volt az ipar jelenléte (SÜLI-ZAKAR 1988). A miskolci agglomerációban ugyanekkor már jelen volt néhány alvótelepülés is (pl. Onga, Kistokaj, Szirmabesenyő stb.).

A rendszerváltozással meginduló gazdasági szerkezetváltás instabillá tette a gazdaság korábbi térbeli elrendeződését, miként a szocialista nagyvállalatok termelési-szervezeti berendezkedését és kapcsolatrendszerét is. Ennek a kifejeződése az a komplex térszerkezet-átalakulási folyamat, amely új munkahelykapcsolatok megjelenését, a városrégió egyes szektorainak eltérő irányú növekedését, gyarapodását eredményezte, hasonlóan más hazai nagyvárosokhoz (DÖVÉNYI – KOVÁCS 1999, 2005) és a nemzetközi tendenciákhoz (KEIL – YOUNG 2011). A gazdasági rendszerváltozás új szolgáltatások és késztermékek megjelenését, új piaci szegmensek megnyitását eredményezte, melynek eredményeként a miskolci agglomerációban új vonzás-kapcsolatok alakultak ki, amelyek a tér egyes pontjait új funkciókkal felruházva alakították át (SÜLI-ZAKAR 1996). A folyamat együtt járt a társadalmi alapfunkciók térbeli elkülönülésének fellazulásával, s a korábban monofunkciós társadalmi-gazdasági lokális terekben új városi szerepkörök jelentek meg (TÍMÁR 1999). A működő tőke fokozódó beáramlása a miskolci agglomeráción belül területhasználati változásokat, szerkezeti átalakulásokat eredményezett.

A miskolci agglomeráció településeinek 1990-es évekbeli gazdasági állapotát a nagy iparvállalatok (pl. Borsodi Szénbányák, Észak-Magyarországi Vegyiművek, Sajószentpéteri Üveggyár, „ongai” Csavar és Húzottárúgyár stb.) és a működő vállalkozások száma, területi és ágazati specializációja határozta meg. Az egyéni és a társas vállalkozások számáról, valamint a társas vállalkozások méret szerinti eloszlásáról 1995 óta rendelkezünk adatokkal (1-2. táblázat). Az 1995-ös adatok szerint Miskolcon az 1000 főre eső vállalkozások száma 68,5, amely lényegesen 2012-re sem változott meg (67,9). Az agglomeráció településeit tekintve

megállapítható, hogy 1995-re a vállalkozások száma stabilizálódott, s 2012-re csak kisebb-nagyobb differenciálódás következett be.

Miskolcon és az agglomerációban, az 1990-es években is többirányú társadalmi-gazdasági változások zajlottak. A város hatóköre kiterjedt és kapcsolatrendszere – az alközpontok, a lakóhelyek és a termelés tereinek egymással fenntartott kapcsolatai – intenzívebbé, többoldalúvá váltak (*SÜLI-ZAKAR 1996*). A folyamat érintette a városias tér kiterjedését, belső kohézióját és változásokat okozott a gazdasági folyamatok szervezésének földrajzi léptékében is. A társadalmi szuburbanizáció vizsgálata (*KRISTÓF 2014, 2015, 2016*), – különösen az ingázás volumene – igen gyakran megjelenik a témához kapcsolódó tanulmányokban (*SZIRMAI 2011*), azonban a munkahelyeket biztosító cégek vizsgálata kimarad. A múlt napjainkig érzékelhető konzekvenciáinak elemzése mellett új kutatási feladat: a működő cégek telephelyeinek és nettó árbevételeinek segítségével vázlatosan bemutatni, hogyan alakult át a miskolci agglomeráció gazdaságának térszerkezete napjainkra.

2. A MISKOLCI AGGLOMERÁCIÓ GAZDASÁGI TÉRSTRUKTÚRÁJA NAPJAINKBAN

Az elmúlt két és fél évtized átalakította a miskolci agglomeráció térstruktúráját, megváltoztatta a települések társadalmi-gazdasági súlyát, a cégek telephelyi adottságait és versenyképességét. Miskolc és az agglomeráció esetében - az elmúlt negyedszázadot tekintve - lényeges gazdasági változást a nagyváros előterébe áthelyeződő termelési, szállítási, árukezelői és raktározási központok megerősödése jelentette. A sajátosságokat a cégek ágazati megoszlása, nettó árbevétele és a telephelyválasztásuk által kijelölt gazdasági térszerkezet alapján mutatjuk be (*1-7. táblázat*). Az alkalmazott vizsgálatok alapján jól differenciálódhatnak az egyes települések, ezzel a gazdasági folyamatok területi és ágazati eltérései is értelmezhetőek, melyek alapján nem csak általános tételeket fogalmazhattunk meg a miskolci agglomeráció módosult gazdasági térszerkezetére vonatkozóan.

2.1. A MISKOLCI AGGLOMERÁCIÓ VÁLLALKOZÁSAINAK TERÜLETI-TELEPÜLÉSI HELYZETE ÉS NETTÓ ÁRBEVÉTELE

A miskolci agglomeráció 35 településének működő vállalkozásai jelentős differenciákat mutatnak. A vizsgált cégek 43,7%-a a 20-50 millió Ft közötti, 24,2%-a az 50-100 millió Ft közötti árbevételi kategóriába tartozik, míg 24,5%-uk a 100-500 millió Ft között tartományba esik, és mindössze 3,3%-uk éves árbevétele haladta meg az 1 milliárd forintot (*1- 3. táblázat*). A legnagyobb

árbevétellel rendelkező vállalkozások kézenfekvő módon az ipari-vegyipari termeléssel foglalkozó cégek, de kiemelkedő a nagykereskedelmi és a közúti áruszállítással foglalkozó szervezetek megjelenése is az egy milliárd Ft-ot meghaladó árbevétellel rendelkező cégek között.

A több mint kilencvenezer lakossal rendelkező 35 agglomerációs település közül kiemelkednek a kisvárosok, amelyek a népesség 50,7 %-át, a 20 millió forintnál nagyobb – 2015. évi – árbevétellel rendelkező cégek 52,3%-át tömörítik (1. táblázat).

1. táblázat: A miskolci agglomeráció kisvárosaiban működő vállalkozások száma a nettó árbevétel alapján

Table 1. The number of businesses operating in the Miskolc agglomeration of small towns on the basis of net income

Kisvárosok	Népesség (2015)	Működő vállalkozások (1000 főre)		Nettó árbevétel (2015)						
		1995	2012	20-50 millió Ft	50-100 millió Ft	100-500 millió Ft	500-1000 millió Ft	1000 millió Ft felett	Összesen	Összesen 1000fő/vállalkozás
Felsőzsolca	6521	61,1	62,7	24	19	20	8	3	74	11,35
Sajószentpéter	11679	35,7	36,1	25	15	18	-	-	58	4,97
Nyékládháza	4876	55,4	52,3	19	10	15	3	1	48	9,84
Szikszó	5410	41,5	49,2	20	11	9	-	1	41	7,58
Alsózsolca	5683	35,6	33,7	19	8	5	3	1	36	6,33
Onga	4746	39,3	37,2	16	11	3	2	-	32	6,74
Sajóbáony	2786	29,8	30,3	7	4	7	-	7	25	8,97
Emőd	4785	31,5	36,6	14	3	3	1	-	21	4,39
Összesen	46486	-	-	144	81	80	17	13	335	7,21

Forrás: Opten Cégléptár (2016) adatai alapján saját szerkesztés

A kisvárosok és a falvak közötti kiegyensúlyozottság azonban csak látszólagos, a 1-2. táblázatok adatai jelzik, hogy a nagyobb árbevétellel (0,5 milliárd Ft felett) rendelkező cégek hatvan százaléka (30 db) az agglomeráció nyolc kisvárosában található. Az ötmilliárd feletti árbevétellel rendelkezők pedig Sajóbáonyban, illetve Alsó- és Felsőzsolcán (3. táblázat).

2. táblázat: A miskolci agglomeráció községeiben működő vállalkozások száma a nettó árbevétel alapján

Table 2. The number of businesses operating in Miskolc metropolitan area in the village on the basis of net income

Községek	Népesség (2015)	Működő vállalkozások 1000 főre		Nettó árbevétel (2015)						
		1995	2012	20-50 millió Ft	50- 100 millió Ft	100- 500 millió Ft	500- 1000 millió Ft	1000 millió Ft felett	Összesen	Összesen 1000fő/ vállalkozás
Mályi	4016	74,4	64,7	22	14	14	2	1	53	13,20
Szirmabesenyő	4181	58,2	62,4	23	9	8	1	1	42	10,05
Kistokaj	2084	59,5	73,8	13	9	7	-	1	30	14,40
Hernádnémeti	3421	33,5	28,9	9	4	10	1	-	24	7,02
Arnót	2420	60,9	63,5	8	8	7	-	-	23	9,50
Gesztely	2790	34,2	33,6	7	4	4	-	-	15	5,38
Harsány	2016	30,2	39,9	4	3	5	1	1	14	6,94
Hernádkak	1664	42,1	37,5	4	2	4	1	1	12	7,21
Boldva	2360	22,0	33,8	4	2	3	1	-	10	4,24
Sajólad	2811	26,9	23,3	4	1	2	1	1	9	3,20
Kisgyőr	1680	30,0	34,7	7	-	-	1	-	8	4,76
Bükkszentkereszt	1206	47,6	52,4	5	2	1	-	-	8	6,63
Bükkaranyos	1478	28,2	41,4	6	1	1	-	-	8	5,41
Sajópetri	1387	25,7	29,6	1	1	3	1	1	7	5,05
Újcsanáros	861	17,5	25,1	1	4	1	-	-	6	6,97
Sajóecseg	1040	30,9	40,5	2	1	1	-	1	5	4,81
Varbó	1069	23,3	37,7	3	1	1	-	-	5	4,68
Sajókeresztúr	1483	54,4	44,7	3	-	1	-	-	4	2,70
Sajóvamos	2122	36,3	22,7	2	1	1	.	-	4	1,89
Sajókápolna	408	11,7	19,6	2	-	1	-	-	3	7,35
Sajópálfala	728	26,7	38,7	2	-	1	-	-	3	4,12
Alacska	778	15,2	22,5	-	3	-	-	-	3	3,86
Sajólászlófalva	425	26,5	16,3	-	1	1	-	-	2	4,71
Parasznya	1128	22,2	26,1	1	1	-	-	-	2	1,77
Radostyán	601	27,5	39,7	2	-	-	-	-	2	3,33
Kondó	593	18,7	19,6	1	1	-	-	-	2	3,37
Sajósenye	429	20,7	25,0	-	1	-	-	-	1	2,33
Összesen	45179	-	-	136	74	77	10	8	305	6,75

Forrás: Opten Cégekdtár (2016) adatai alapján saját szerkesztés

A 20 millió forint feletti nettó árbevétellel rendelkező cégek 1000 főre vetített értékei jól jelzik a települések differenciáltságát. A kisvárosok esetében is közel négyszeres különbség (Felsőzsolca-Emőd) figyelhető meg. Felsőzsolca, Sajóbáony és Nyékládháza magas értékeiben a tradicionális – a szocializmusból örökölt – nagyvállalatok utódainak továbbélését is látjuk, mindezek tudatában

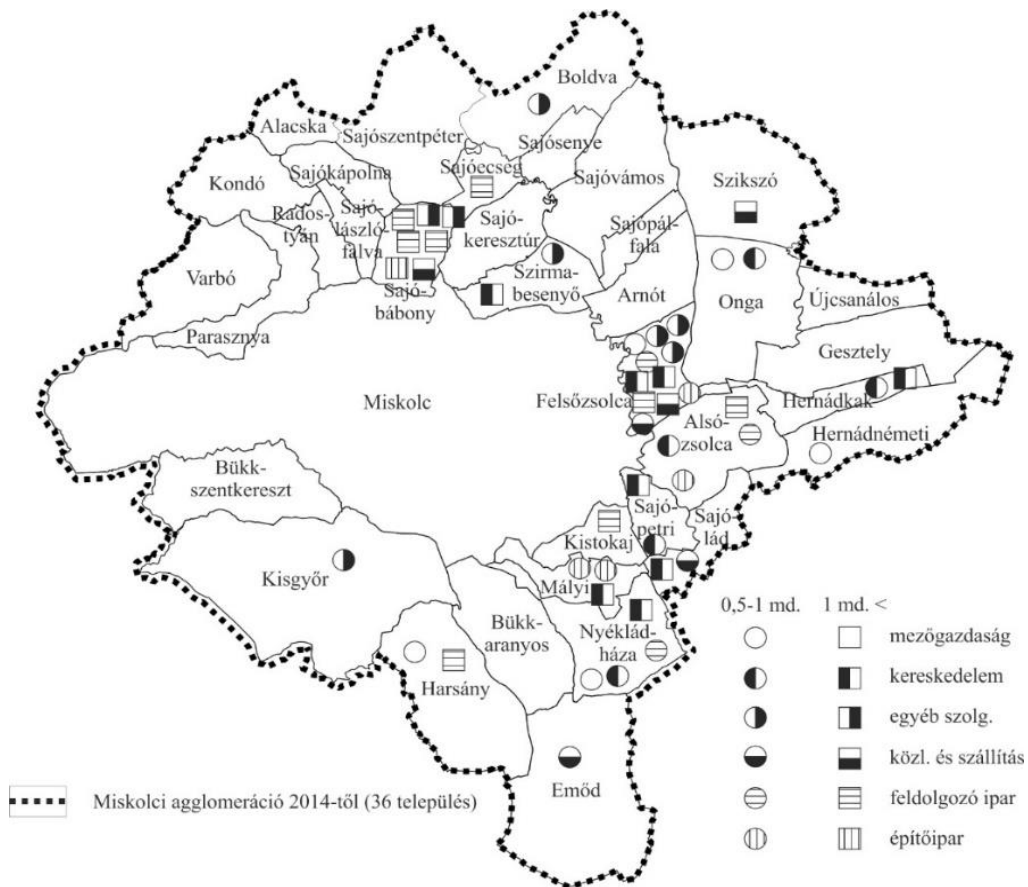
Sajószentpéter alacsony értéke meglepő. A legnépesebb agglomerációs kisvárosban egyetlen olyan működő vállalkozás sem volt, amelynek éves nettó árbevétele – 2015-ben – elérte volna az 500 millió forintot. Sajóbáony iparának sikeresebb gazdasági, de legfőképpen tulajdonosi és termelési szerkezetváltását jelzi, hogy a vizsgált cégei (25 db) közül hét árbevételei meghaladták az egy milliárd forintot, s ezek a működő vállalkozások adták az egymilliárd forint feletti árbevétellel rendelkező 21 agglomerációs cég bevételeinek felét (3. táblázat).

Az agglomeráció községi jogállású települései (27 db) között a 20 millió Ft feletti árbevétellel rendelkező cégek számát tekintve még jelentősebb különbségek figyelhetők meg (2. táblázat). Mindössze nyolc olyan község volt (ebből korábbi vizsgálataim alapján Kistokaj, Szirmabesenyő és Mályi biztos szuburbán település társadalmi folyamatokat tekintve is) ahol egy milliárd forintnál nagyobb árbevétellel rendelkező cég működött. Nem elhanyagolható, hogy e településeken és Hernádnémetiben magas a közepes árbevétellel (100-500 millió Ft) rendelkező életképes, megújulásra és innovációs technológiai váltásra képes, megfelelő tőkével is rendelkező cégek száma. Még tanulságosabb és a társadalmi-gazdasági térszerkezet tekintetében elgondolkodtató, hogy öt településen a legnagyobb működő vállalkozás árbevétele 100 millió Ft alatt maradt. E tekintetben, Radostyánban csak két vállalkozás (fémmegmunkálás 40 millió Ft, gépjárműjavítás 21 millió Ft) árbevétele érte el a vizsgálati küszöbértékünket (a településen összesen 20 cég működött 2016. július 1-én), de nem sokkal volt jobb helyzetben Parasznya, Kondó, illetve Sajósenye sem (2. táblázat). Ez utóbbi településen működött a legkevesebb vállalkozás (6db), amelyből csak egy érte el a vizsgálati küszöbértéket. Természetesen az utóbbi településeket nem érte el a gazdasági szuburbanizáció, pontosabban egy-egy kis- és középvállalkozás nem változtatta meg a gazdasági térszerkezetben elfoglalt helyüket lényegesen.

A vállalkozások területi elhelyezkedését és nettó árbevételét tekintve megállapítható, hogy magas vagy közepes vállalkozássűrűséggel, de alacsony árbevétellel rendelkező cégek dominanciájával jellemezhető Arnót, Kistokaj, Bükk-szentkereszt, Újcsalános és Sajókápolna. E települések egy része biztos szuburbán társadalmi sajátosságokat is mutat, jelentős települési differenciákkal és a miskolci szuburbáni belüli specifikumokkal. Kistokaj és Bükk-szentkereszt a két legkarakterisztikusabban elkülönülő pólusai e gazdasági differenciálódásnak. Szintén e differenciálódás sajátos elemének tekinthető Kisgyőr, ahol az egyetlen ingatlanforgalmazó cég kivételével valamennyi működő vállalkozás 50 millió Ft alatti nettó bevétellel rendelkezett. E tekintetben Bükkaranyos is hasonló, azaz a Miskolchoz nyugatról tapadó szuburbán települések esetében a hegyvidéki milióhöz kapcsolódó gazdasági tevékenységek kis árbevétellel rendelkező ellátó-szolgáltató cégei váltak fontossá (2. ábra).

2. ábra: Az 500 millió Ft-nál nagyobb éves árbevétellel rendelkező működő vállalkozások és főtevékenységük

Figure 2. Operating more than HUF 500 million in annual sales revenues of companies principally engaged



Forrás: BAZ megyei Kereskedelmi és Iparkamara

3. táblázat: A miskolci agglomeráció legnagyobb (1000 millió forint feletti) árbevétellel rendelkező cégei (2015)

Table 3. largest companies of revenues (over \$ 1,000 million) in the Miskolc agglomeration (2015)

Cég neve	Székhely/ Telephely	Nettó árbevétel (millió Ft)	Főtevékenység
32. EUROFOAM Hungary Poliuretán Gyártó Kft.	Sajóbábony	11 129 921	műanyag termék gyártása
27. ÖKOIL Alapanyag Előállító és Kereskedelmi Kft.	Sajóbábony	11 068 433	olaj gyártása
33. SICTA Gyártó, Keresk. és Szolg. Kft.	Felsőzsolca	7 314 483	fémmegmunkálás
39. Sanmina Magyarország Elektr. Részegységgyártó Kft.	Alsózsolca	6 359 287	fémalakítás, porkohászat
75. KISCHEMICALS Gyártó és Kereskedelmi Kft.	Sajóbábony	5 784 924	mezőgazdasági vegyi termék gyártása
56. Sajt Kalmár Keresk. Kft.	Sajólád	4 843 776	tejtermék, tojás, zsiradék nagykereskedelme
58. Fireplace Kft.	Kistokaj	4 147 251	nem villamos háztartási készülék gyártása
KIS Szerelő és Kereskedő Kft.	Sajóbábony	3 779 441	épületgépezeti szerelés
BHS Trans Kft	Szikszó	3 650 160	közúti áruszállítás
BORSOD AGROKER Mezg. Termelőeszköz Kereskedelmi Zrt.	Mályi	2 902 713	gabona, dohány, vetőmag, takarmány nagykereskedelem
EUROLUX-TRANS Nemzetközi Fuvarozási, Száll. és Ker. Kft.	Felsőzsolca	2 811 060	közúti áruszállítás
ÉMK Észak-Magyarországi Környezetvédelmi Kft.	Sajóbábony	2 521 613	veszélyes hulladék kezelése, ártalmatlanítása
SAJÓKÖRNYÉKI Termelői és Értékesítői Szövetkezet	Nyékládháza	1 851 600	élőállat nagykereskedelem
ORBÁN - MORVAI Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	Sajópetri	1 629 280	hulladék nagykereskedelem
KISERŐ Energiaszolgáltató Kft.	Sajóbábony	1 459 424	gőzellátás, légkondicionálás
BENZOL Ipari, Ker. és Szolg. Kft.	Hernádkak	1 258 013	üzemanyag-kiskereskedelem
HUN-Therm Consulting Ker., Szolgáltató és Tanácsadó Kft.	Felsőzsolca	1 197 405	fa-, építőanyag-, szaniteráru- nagykereskedelem
Hőtechnika-Észak Építő és Keresk. Kft.	Sajóecseg	1 084 929	hidegen hajlított acélidom gyártása
SVIP Sajóbábonyi Vegyipari Park Nonprofit Kft.	Sajóbábony	1 053 805	szárazföldi szállítást kiegészítő szolgáltatás
ETÁN '96 Keresk. és Szolg. Kft.	Szirmabesenyő	1 022 118	üzemanyag-kiskereskedelem
FRAMEST Keresk. Szolg. Kft.	Harsány	1 004 895	mezőgazdasági, erdészeti gép gyártása
Összesen	-	77 874 531	-

Forrás: Top 100 Borsod-Abaúj-Zemplén megye (2010), ill. Opten Cégködtár (2016) alapján saját szerkesztés

A miskolci agglomeráció legnagyobb árbevétellel (1 milliárd Ft felett) rendelkező 21 cégének alapadatait a 3. táblázatban foglaltuk össze. A hét legnagyobb árbevétellel rendelkező cég szerepelt a 2010. évi Borsod-Abaúj-Zemplén megyei TOP-100-as listán is a 27-75. hely valamelyikén (3. táblázat), e

hét cég együttes nettó árbevétele 50 milliárd Ft felett volt (50 648 075Ft), s ez a 21 cég árbevételének 65%-a. E jelentősnek tűnő árbevételek azonban eltörpülnek a 4. táblázatban feltüntetett Borsod-Abaúj-Zemplén megyei TOP 10-es lista cégeinek árbevételei mögött. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 2014-ben a legnagyobb nettó árbevételt a kazincbarcikai BorsodChem Zrt. könyvelte el (459 milliárd 983 millió forint), amely 2015-re valamelyest visszaesett (4. táblázat), de megőrizte vezető helyét.

Amennyiben csak a 3-4 táblázat adatait vesszük figyelembe, akkor tény, hogy Miskolc legnagyobb árbevétellel rendelkező cégei és cégcsoportjai nagyobb árbevétellel rendelkeztek, mint az agglomerációjába tartozó 21 cég összesen. Ez azt is sugallhatja számunkra, hogy az elmúlt 25 év gazdasági szerkezetátalakulásai jelentősek, de nem következett be olyan mértékű grümdolási láz az agglomerációban, amely veszélyeztette volna a gazdasági térszerkezet monocentrikusságát. Ettől azonban jóval árnyaltabb az összkép, nem feledkezhetünk meg azokról az agglomeráció településein található ipari parkokról, amelyekben a működő cégek székhelye nem az adott település, de kiemelkedően fontos elemei a gazdasági térstruktúrának.

4. táblázat: A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei TOP 10 – a nettó árbevétel alapján

Table 4. The Borsod-Abaúj-Zemplén TOP 10 - based on net income

Cég neve	Székhely/ Telephely	Nettó árbevétel 2010 (millió Ft)	Nettó árbevétel 2015 (millió Ft)
1. TVK Nyrt.	Tiszaújváros	356 617	413 878
2. Jabil Circuit Magyaro. Kft.	Tiszaújváros	276 683	285 076
3. BorsodChem Zrt	Kazincbarcika	192 101	437 851
4. ÉMÁSZ csoport	Miskolc	128 905	115 446
5. AES csoport	Tiszaújváros	69 679	na.
6. Robert Bosch Energy and Body Systems Kft.	Miskolc	68 662	276 469
7. Jabil Hungary Lp Kft.	Tiszaújváros	65 551	58 715
8. Robert Bosch Power Tool Kft.	Miskolc	57 732	95 983
9. Borsodi Sörgyár Kft.	Bócs	n.a.	33 639
10. BC Energiakereskedő Kft.	Kazincbarcika	34 447	53 798

Forrás: Top 100 Borsod-Abaúj-Zemplén megye (2010), ill. Opten Cégléptár (2016) alapján saját szerkesztés

2. 2. A MISKOLCI AGGLOMERÁCIÓ IPARI PARKJAI

A gazdaságfejlesztés terén fontos szerephez jutottak és jutnak ma is az ipari parkok, melyek egyaránt eszközei a befektetés ösztönzésnek, a munkahelyteremtésnek, a technológiaszint emelésének és a területi egyenlőtlenségek mérséklésének. Ezért vizsgálataimat kiegészítettem a miskolci agglomeráció ipari parkjaiban található cégek és tevékenységük elemzésével. Kezdetben többnyire a régi gyárterületeken meglévő, még használható infrastruktúrára alapozva kezdték működésüket (pl. Diósgyőr, Sajóbáony stb.), az utóbbi években az új betelepülők a zöldmezős beruházásokat részesítik előnyben (pl. Miskolc, Szikszó stb.), hiszen sok esetben a korszerűtlen meglévő infrastruktúra inkább hátrányt jelent (lásd. 1. ábra).

Az itt működő cégek jelentős része leányvállalat, így nem szerepelt az Opten Cégekódtrában, mindezek mellett olyan koncentrált ipari-kereskedelmi területek, amelyek gazdasági tevékenysége kiemelkedő, jelentős árbevétellel. A legnagyobb árbevétellel rendelkező cégek irányító- és termelő tevékenységeiket is ide összpontosítják (5. táblázat), de a nettó árbevételüknek csak töredékét fektetik be ismét. A miskolci agglomerációban működő négy ipari park esetében az is előfordul, hogy az egykori telephelyen szakmai befektető vette át a termelés egy részét (pl. Sajóbáony), de gyakrabban megesett, hogy az egykori ipari telephelyeken kívül extenzív ipari park létrehozásába, fejlesztésébe fogtak az önkormányzatok és a piaci szereplők. Kiemelkedően sok vállalkozást tömörít a felsőzsolcai ipari park, valamint a sajóbáonyi ipari park. Felsőzsolcai Ipari Park 36 cége közül csak kettő helyi székhelyű, a cégek több mint felének (19 db) Miskolc a székhelye (pl. ADEPTUS Zrt., Eurolux-Trans Kft., Mega Kft., Metrószer Kft., Mini Transport Kft., Miskolc HÁLÉP 2000 Kft., Unilift 2000 Kft. stb.), négy-négy esetében Budapest (pl. Reinvest Millennium Kft., SAG Hungária Kft. stb.), illetve Arnót (pl. Betonszín Bt., Csécsi-Transz Kft., stb.) a központ. Működik itt hódmezővásárhelyi (Süd-Bau Kft.) és nádudvari (KITE Zrt.) székhelyű cég is. Az ipari parkok köre tovább bővül, Tokaj és Szikszó önkormányzati képviselőtestülete közösen döntött arról 2016 elején, hogy a szikszói ipari park területén épül majd fel a tokaji ipari park, mely a világörökségi helyszínnek szigorú környezetvédelmi előírásainak betartásával indokolható.

Az ipari parkoktól remélt eredmények eléréséhez évekre, sőt néha évtizedekre van szükség, hosszú távú siker csak akkor érhető el, ha a betelepült cégeknek sikerül integrálódniuk a térség gazdaságába, azaz fejlődésük összhangban áll a térség terület- és településfejlesztési koncepciójával, illetve a hazai KKV szektor résztvevőinek sikerül a multinacionális cégek beszállítói körébe bekapcsolódn.

5. táblázat: A miskolci agglomeráció ipari parkjainak és logisztikai raktárainak néhány jellemzője (2015)

Table 5. The Miskolc metropolitan area industrial parks and logistics warehouse of some of the features (2015)

Ipari park	Település	Alapítás éve	Működő cégek		
			2016		
			2002	2016	ebből helyi
Vegyipari Park	Sajóbábony	1998	összesen 15	összesen 35	ebből helyi 21
Ipari Park	Felsőzsolca	1998	összesen 17	összesen 36	ebből helyi 2
Ipari Park	Alsózsolca	2000	összesen 10	összesen 10	ebből helyi 1
Borsodi Logisztikai Bázis	Mályi	2010	-	5	-
Ipari Park 2014-ig, majd Logisztikai Raktárbázis	Szikszó	2000 2014	6 -	na.	na.
Ipari Park (terv)	Nyékládháza	2020-ig	-	-	-
Ipari Park (terv)	Szirmabesenyő	2020-ig	-	-	-

Forrás: Az ipari parkok és logisztikai bázisok honlapjai alapján saját szerkesztés

2.3. A MISKOLCI AGGLOMERÁCIÓ MŰKÖDŐ VÁLLALKOZÁSAINAK ÁGAZATI MEGOSZLÁSUK

Az adatbázis elemzésekor nehézséget okozott a működő vállalkozások főtevékenysége alapján történő ágazati megoszlás, e relációkat nem sikerült minden esetben pontosan tisztázni. E probléma azonban az adatbázis mindössze 1-2%-ára terjedtek ki, így összességében (reményeink szerint) reális összefüggéseket tártunk fel. A működő vállalkozások ágazati megoszlása (6-7. táblázat) jelentősen eltér attól, mint amire előzetesen számítottunk. A mezőgazdasági vállalkozások alacsony száma és a bányászati tevékenység elhanyagolható jelenléte mindenképp meglepő, de jelzi a strukturális változásokat. Az építőipar kiemelkedő súlyát a KSH elemzések (pl. Népszámlálás 2011) és Miskolc Integrált Városfejlesztési Tervei is hangsúlyozzák. A szolgáltatások dominanciája egyértelmű, az azonban elgondolkodtató, hogy mindössze kettő olyan cég akadt az agglomeráció 35 településén, amelynek az oktatási főprofilból 20 millió Ft feletti árbevétele keletkezett 2015-ben.

6. táblázat: A miskolci agglomeráció kisvárosaiban vizsgált működő vállalkozások száma az egyes ágazatcsoportokban (2015)

Table 6. The number of businesses operating in the Miskolc agglomeration of small towns in each industry group (2015)

Kisvárosok	Mező- gazdaság	Ipar			Szolgáltatások				
		bányászat	építőip.	feldolgozóip.	eü.	okt.	közl.	keresk.	egyéb
Felsőzsolca	4	2	19	6	3	-	7	19	14
Sajószentpéter	-	-	8	10	9	1	-	19	11
Nyékládháza	3	-	8	6	4	1	2	16	8
Szikszó	-	-	7	5	6	-	1	10	12
Alsózsolca	1	-	12	5	3	-	2	8	5
Onga	2	-	8	3	-	-	2	9	8
Sajóbáony	-	-	3	6	2	-	-	3	11
Emőd	2	-	2	1	1	-	8	3	4
Összesen	12	2	67	42	28	2	22	87	73

Forrás: Opten Cégléptár (2016) adatai alapján saját szerkesztés

Az ágazati megoszlást részletesebben vizsgálva megállapítható a kiskereskedelem, a gépjármű kereskedelem és a hozzá kapcsolódó szervízszolgáltatások általános elterjedése, elsősorban a Miskolcra bevezető utak menti településeken. E tekintetben az adatok a mezőgazdasági termelést és terményfeldolgozást, illetve az élelmiszeripari termelést illetően is meg lehetőségen szegényes belső várostérséget jeleznek, jelentősebb termelés szinte csak a külső városrégióban folyik. A termelő ágazatokban – az építőipar, ezen belül is a lakásépítés mellett – egyedül a fémszerkezetek gyártása jellemző, Felsőzsolcán és Mályiban. Alsózsolcán és Szirmabesenyőn a fémfeldolgozás, és fémmegmunkálás, míg Mályiban az elektronikai termékek gyártása jellemző. Sajóbáony vegyipari cégeknek ad otthont, az élelmiszeriparban csak a húskészítményeket gyártó Sajólád és a sütőiparban Hernádnémeti jeleskedik.

A vizsgált 35 település átlagát meghaladó arányban jellemző az építőipar Mályiban, Felső- és Alsózsolcán, valamint Nyékládházán. Kevés kivétellel a vizsgált kisvárosokban mindenhol foglalkoznak nagykereskedéssel, az összes vizsgált cég több mint 15%-a tevékenykedik ebben a szektorban. Jellemző a fogyasztási cikkek mellett az alapanyagok, szerelvények nagykereskedelme, csak ezek után következik az élelmiszerek vagy vegyi áruk nagykereskedelme. A kiskereskedelemben a személygépjárművek, valamint az üzemanyag-kereskedelem is megelőzi az élelmiszer jellegű kiskereskedelemmel foglalkozó cégek arányát, de igen jelentős árbevétellel rendelkeznek a trafikok és gyógyszertárak is. Mályi mellett Kistokajban és Hernádkakon található gépjármű- és üzemanyag kereskedelemmel foglalkozó vállalkozás nagyobb számban. A szállításnak, raktározásnak és az azt kiszolgáló szolgáltatásoknak az egész térségben kiemelkedő szerepe van, a cégek 6,7%-a tevékenykedik ebben a

szektorban. Felsőzsolca, Emőd, Kistokaj és Mályi tömöríti a szektoron belül a legtöbb ilyen vállalkozást. A közúti szállításban Arnót szerepe kiemelkedő a cégek számát tekintve. Mályi mellett Szirmabesenyőn lelhető fel raktározással foglalkozó cégek nagyobb számban. Az üzleti és termelést segítő szolgáltatások közül az ingatlanüzemeltetés, illetve a mérnöki tevékenységben, tanácsadásban volt jelen nagyobb számú vállalkozás az ipari parkokkal és logisztikai bázisokkal rendelkező településeken.

7. táblázat: A miskolci agglomeráció községeiben vizsgált működő vállalkozások száma az egyes ágazatcsoportokban (2015)

Table 7. The number of businesses operating in Miskolc metropolitan area in the village each industry group (2015)

Községek	Mező- gazdaság	Ipar			Szolgáltatások				
		bányászat	építőip.	feldolgozóip.	eü.	okt.	közl.	keresk.	egyéb
Mályi	-	-	13	7	3	-	-	22	8
Szirmabesenyő	-	-	7	3	7	-	3	14	8
Kistokaj	-	-	4	1	3	-	5	8	9
Hernádnémeti	1	-	2	2	-	-	1	10	8
Arnót	1	-	5	2	1	-	5	4	5
Gesztely	2	-	1	1	3	-	-	4	4
Harsány	1	-	2	4	-	-	-	5	2
Hernádkak	-	1	-	-	-	-	2	7	2
Boldva	-	-	-	1	1	-	1	3	4
Sajólád	-	-	1	-	-	-	3	5	-
Kisgyőr	1	-	1	-	-	-	-	3	3
Bükkszentkereszt	-	1	1	1	1	-	1	1	2
Bükkaranyos	-	-	2	-	-	-	-	1	5
Sajópetri	-	1	1	-	1	-	-	4	-
Újcsanáros	1	-	1	-	-	-	-	3	1
Sajóecseg	-	1	-	2	-	-	-	-	2
Varbó	-	-	2	-	-	-	1	-	2
Sajókeresztúr	-	-	-	1	-	-	-	3	-
Sajóvámos	-	-	2	1	-	-	-	-	1
Sajókápolna	-	-	-	1	-	-	-	1	1
Sajópálfala	-	-	-	1	-	-	-	2	-
Alacska	-	-	2	-	-	-	-	1	-
Sajólászlófalva	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Parasznya	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Radostyán	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Kondó	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Sajósenye	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Összesen	8	4	50	29	20	-	23	102	69

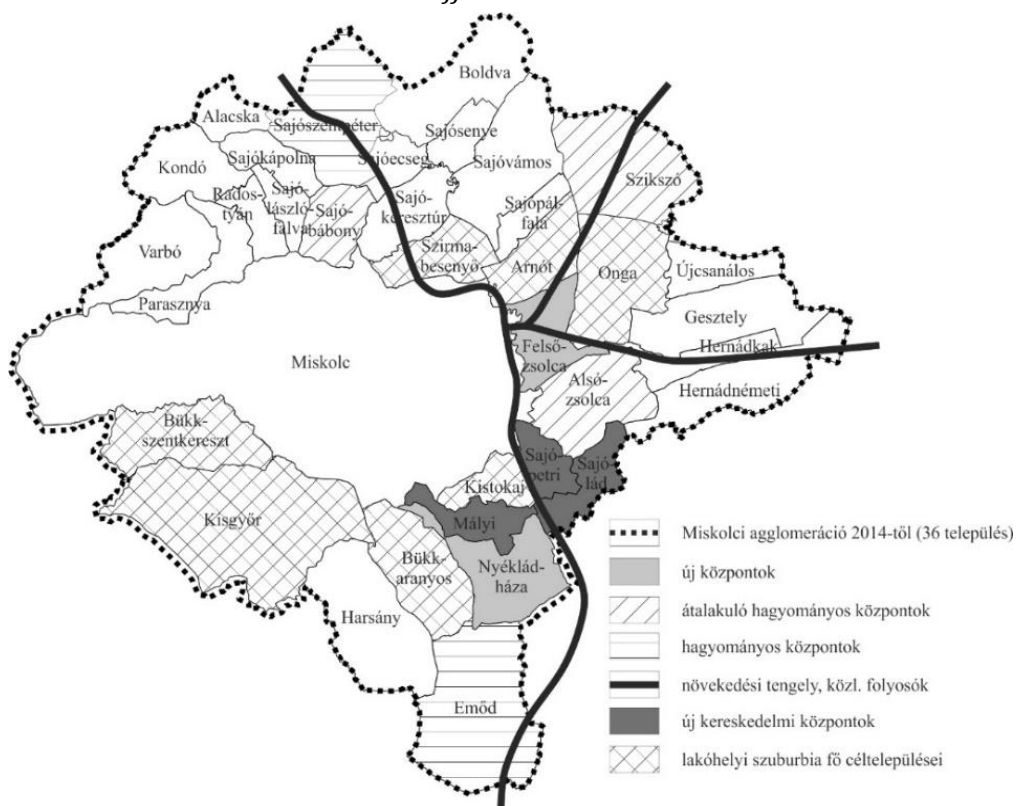
Forrás: Opten Cégekdtár (2016) adatai alapján saját szerkesztés

2. 4. A MISKOLCI AGGLOMERÁCIÓ TÉRSZERKEZETE ÉS GAZDASÁGI ERŐKÖZPONTJAI

A miskolci agglomeráció gazdasági térhasználatának átalakulását a vizsgált cégek telephelyválasztása és nettó árbevétele alapján határoztam meg. A központi település kivételével valamennyi település működő vállalkozásait figyelembe vettem. Mindez azt eredményezte, hogy több olyan község is bekerült a vizsgálatba, ahol csak néhány közepes árbevétellel rendelkező cég telepedett meg. Az agglomeráció külső peremén kevésbé mutatható ki a működő vállalkozások gazdasági térszerkezetet formáló hatása (3. ábra).

3. ábra: A miskolci agglomeráció térszerkezete és funkcionális differenciálódása

Figure 3. The Miskolc agglomeration spatial structure and functional differentiation



Forrás: saját szerkesztés

A miskolci agglomeráció gazdaságát tekintve megállapítható, hogy – alkalmazkodva az elmúlt negyedszázad gazdasági kihívásaihoz – egyenlőtlenül sűrűsödik és ritkul a várostérség egyes pontjaiban, a fejlődő és átalakuló központok környezetében urbanizáltabb, azoktól távolabb vidékiesebb

jellegzetességeket mutatva. Megállapítható, hogy egyes ágazatokra a központosodás, másokra a szétszóródás a jellemző (6-7. táblázat). Ez utóbbi volt jellemző a kisvárosokba koncentrálódó személyi, elosztó és más üzletágakat kiszolgáló szolgáltatásokra, valamint a kereskedelmi, logisztikai és szabadidős funkciókra. Emellett egyre nagyobb szerepet kapnak a kisvárosok technológiai és ipari parkjai. A községek közül mindössze négy (Kistokaj, Mályi, Szirmabesenyő, Hernádnémeti) tud lépést tartani az agglomeráció kisvárosaival. A vizsgálatok alapján a miskolci agglomeráció gazdasági térszerkezetében az alábbi változások és sajátosságok rajzolódnak ki:

- az agglomeráció belső településeinek funkcionális gazdagodása következett be, különösen a termeléshez köthető szolgáltatások terén, de nem olyan mértékben, mint ahogy azt előzetes hipotézisemben feltételeztem, azaz nincs drasztikus súlypont áthelyeződés, inkább csak sokszínűbbé vált e települések gazdasága. Összességében Miskolc és az agglomeráció gazdasága között fennmaradt az egyensúly
- az új szolgáltatási szerepeknek köszönhetően a térszerkezeti kapcsolatok gazdagodtak, de egyben minden korábbinál jobban koncentrálódtak is néhány településre
- néhány település esetén a logisztikai és elosztási szolgáltatások és a nagy alapterületű szolgáltatások száma megemelkedett. Ezek egyben a Miskolcra kivezető kötöttpályás közlekedés csomópontjai is
- egyes működő vállalkozások a miskolci gazdaság méreteit kihasználva specializálódnak bizonyos termelési vagy üzleti tevékenységekre, városi funkciókra
- számos működő vállalkozás az olcsóbb nagyobb területigényű telephely miatt választhatja az agglomerációba költözést, és továbbra is elsősorban a központi várost látja el, különösen a kereskedelmi (pl. gépjármű kereskedelem stb.), szállítói szolgáltatók (pl. közúti fuvarozók) és az építőipari vállalkozások
- az agglomeráció települései közül csak 8-10 települesekről jelenthető ki egyértelműen, hogy nyertesei voltak az elmúlt negyed század társadalmi-gazdasági változásainak
- az agglomeráció kisvárosai nem vagy alig tudnak reális gazdasági alternatívát jelenteni a központi nagyvárossal szemben, mert Miskolc központjában és közigazgatási határán belül is növekedési folyamatokat indított el a gazdaság átstrukturálódása (pl. új ipari parkok)
- az agglomeráció külső – szuburbanizáció által sem érintett – településeinek működő vállalkozásai a gazdasági leépülés jegyeit mutatják. Az ipari hagyományokkal rendelkező városokban (pl. Sajóbáony, Sajószentpéter stb.) ugyan jelen van a termelés, de ezzel együtt gazdaságukat a kevésbé specializált szolgáltatások jellemzik

- a miskolci agglomeráció nem vált policentrikussá, napjainkban is monocentrikus várostérség maradt, ahol a differenciálódás ellenére az agglomeráció településeinek csak töredéke mutat egyedi arculatot és specializálódást. Mindez leginkább a mezőgazdasági és ipari termelő tevékenységben domborodik ki
- a miskolci agglomeráció gazdasága egyszerre mutatja a szocializmus évtizedeiből átöröklött és az elmúlt negyedszázad gazdasági folyamatainak eredményeként kialakult szelektív megújulás kettős képét

ÖSSZEGZÉS

A miskolci agglomeráció differenciált gazdasági átalakulása nem csak új infrastruktúra kiépülését (pl. városperemi logisztikai központok, bevásárló központok stb.) eredményezte, hanem az ipari termelés új súlypontjainak (pl. ipari parkok, ipari telephelyek stb.) megerősödését is. A miskolci agglomeráció gazdasági átalakulásának ismerete nyújthat reális alapot a dekoncentrálnak és újra központosodó településszerkezet megismerésére és az itt zajló folyamatok egy részének feltárására. Az üzleti vállalkozások telephelyválasztása a számukra legfontosabb telepítő tényezők figyelembe vételével zajlik. A telephelyválasztás univerzális szabályokat nélkülöző térbelisége azonban nem eredményezett kaotikus állapotokat. E nagyvárosi erőterben megfigyelhető, hogy a gazdasági szervezetek egyes ágazatok szerint összpontosulnak, amely térbeli specializációra utal. E specializáció eredménye, hogy napjainkra a miskolci agglomeráció gazdasági funkcióinak bővülése és differenciálódása is bekövetkezett. Az agglomeráció kisvárosai azonban nem vagy alig jelentenek gazdasági konkurenciát Miskolcnak, azaz nem következett be a várostérség többközpontúvá válása, s e kisvárosok lakói sem szakadnak el teljes egészében a tradicionális nagyvárostól. A folyamatok eredményeként átalakul a miskolci agglomeráció területhasználata, gazdasági térszerkezete és tájképe.

Miskolcnak kiemelt szerepe megmaradt a vállalkozásfejlesztés és a befektető vonzás szempontjából, az infrastrukturális és humánerőforrás adottságok lehetőséget nyújtanak egy korszerű ipari-kereskedelmi belső övezet kialakítására. Az agglomeráció belső övezetének településein lehetőség van egy ipari és inkubátorházi szolgáltatásokat nyújtó komplex iparterület kialakítására és a speciális adottságokból adódóan megyei és regionális jelentőségű üzleti, igazgatási, humán és logisztikai szolgáltatások fejlesztésére.

IRODALOM

- DÖVÉNYI Z. - KOVÁCS Z.** (1999): A szuburbanizáció térbeni-társadalmi jellemzői Budapest környékén. Földrajzi Értesítő, 1-2. pp. 33-57.
- ENYEDI GY.** (2012): Városi világ. Akadémia Kiadó. Budapest. 186 p.
- KEIL R.-YOUNG D.** (2011): Post-suburbia and the city-region politics. In: Phelps, N. A., Wu, F. (ed.) International perspectives of suburbanization. A post-suburban world?, Palgrave-Macmillan. pp. 54-78.
- KOÓS B.** (2004): Adalékok a gazdasági szuburbanizáció kérdésköréhez. Tér és Társadalom, 1. pp. 59-71.
- KOVÁCS Z.** (2005): Budapest funkcionális átalakulásának főbb vonásai a rendszerváltozás után. Földrajzi Közlemények, 1-2. pp. 83-102.
- KOVÁCS Z. - SZABÓ T.** (2013): A policentrikus városfejlődés térfolyamatai Közép-Európában. Településtudományi Tanulmányok, 2/1. pp. 6-19.
- KRISTÓF A.** (2014): A miskolci agglomeráció kisvárosai. Településföldrajzi Tanulmányok III. évf. 1. sz. Szombathely, pp. 81-96
- KRISTÓF A.** (2015): Adalékok a miskolci szuburbia lehatárolásához. Településföldrajzi Tanulmányok IV. évf. 2. sz. Szombathely, pp. 87-95.
- KRISTÓF A.** (2016): A miskolci agglomeráció kialakulás és fejlődése. In: Kókai S. (szerk.): A változó világ XXI. századi kihívásai. Nyíregyháza, pp. 337- 354.
- SZABÓ T. - SZABÓ B. - KOVÁCS Z.** (2014): Polycentric urban development in post-socialist context: the case of the Budapest Metropolitan Region. Hungarian Geographical Bulletin, 3. pp. 287-301.
- SZIRMAI V.** (2011): A nagyváros szélén: a városi terjeszkedés térbeli társadalmi problémái. Tér és Társadalom, 1. pp. 20-41.
- SÜLI-ZAKAR I.** (1988): Az agglomerációs fejlődés iránya és sajátosságai a Borsodi Iparvidéken. In: Beluszky Pál (szerk.) Területi kutatások 8. Budapest: MTA FKI, pp. 15-27.
- SÜLI-ZAKAR I.** (1996): Északkelet-Magyarország terület- és település-fejlesztésének társadalomföldrajzi alapjai. MTA Doktori Disszertáció.
- SÜLI-ZAKAR I.** (szerk.) (1997): Északkelet-Magyarországi Régió társadalmi-gazdasági helyzete. Debreceni Egyetemi Kiadó.
- SÜLI-ZAKAR I.** (2012): A roma integráció kérdőjelei társadalomföldrajzi megközelítésben. In: Győri Ferenc (szerk.): A tudás szolgálatában - Földrajzi tanulmányok Pál Ágnes tiszteletére. Szeged: Egyesület Közép-Európa Kutatására. (Közép-Európai Monográfiák; 5.) pp. 163-178.
- TIMÁR J.** (1999): Elméleti kérdések a szuburbanizációról. Földrajzi Értesítő, 1-2. pp. 7-32.